

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ

Ημερομηνία: Σάββατο 22 Απριλίου 2023
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α

ΘΕΜΑ Α1.

Να δώσετε το περιεχόμενο των παρακάτω ιστορικών όρων:

- Α) «βενιζελισμός»
- Β) «Οργανικός νόμος»
- Γ) «Συνθήκη φιλίας και συνεργασίας Μπολσεβίκων- Κεμάλ»

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2.

α. Να χαρακτηρίσετε τις προτάσεις που ακολουθούν, γράφοντας στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί στην κάθε πληροφορία και δίπλα του τη λέξη **Σωστό**, αν η πληροφορία είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πληροφορία είναι λανθασμένη:

1. Το προσφυγικό ζήτημα στη διάρκεια της Επανάστασης αντιμετωπίστηκε μεθοδικά εκ μέρους της πολιτικής ηγεσίας των Ελλήνων.
2. Στους Ψαριανούς πρόσφυγες παραχωρήθηκε το 1836 ο δεξιός τομέας της σχεδιαζόμενης πόλης του Πειραιά.
3. Με βάση το άρθρο 11 της Συνθήκης της Λοζάνης ιδρύθηκε η Μικτή Επιτροπή Ανταλλαγής με έδρα την Κωνσταντινούπολη.
4. Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε η Συμφωνία της Άγκυρας που αποτελούσε το οικονομικό σύμφωνο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.
5. Η άφιξη των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής επέδρασε και στην ένταξη των γυναικών στον ενεργό πληθυσμό.

Μονάδες 5

β. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της **Στήλης Α** (πρόσωπα) με τα στοιχεία της **Στήλης Β**. Δύο από τα στοιχεία της **Στήλης Β** περισσεύουν.

Στήλη Α	Στήλη Β
α. Π. Τσαλδάρης	1. επιχείρησε στρατιωτικό κίνημα, θέλοντας να εμποδίσει το Λαϊκό Κόμμα να σχηματίσει κυβέρνηση.
β. Χ. Τρικούπης	2. εξέφρασε με την πολιτική του δράση τα αιτήματα των αντιπολιτευτικών ομίλων.
γ. Ν. Πλαστήρας	3. ανακοίνωσε ότι δεν θα υιοθετούσε αυθαίρετη πολιτική διώξεων των αντιπάλων.
δ. Γ. Κονδύλης	4. επιδίωκε τον εκσυγχρονισμό με κάθε κόστος.
ε. Α. Κουμουνδούρος	5. αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος (1910)
	6. απεχθανόταν το τυχodiωκτικό χρηματιστικό κεφάλαιο.
	7. οργάνωσε στρατιωτικό κίνημα για την παλινόρθωση της βασιλείας.

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Β1.

Να περιγράψετε:

- α) πως ο ερχομός των προσφύγων της Μικρασιατικής καταστροφής επέδρασε ως καταλύτης στη δυναμική της ελληνικής κοινωνίας και ποια ήταν η αντίδραση του κρατικού μηχανισμού (Μονάδες 7) και
- β) για ποιους λόγους κατά την περίοδο 1922- 1936 οι ηγεσίες των ελληνικών κομμάτων παρουσίαζαν μεγάλη διάθεση για την καταστρατήγηση του συντάγματος και για την ενίσχυση των μηχανισμών καταστολής; (Μονάδες 5)

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β.2

Να αναφερθείτε:

- α) στην πολιτική που ακολούθησε ο Ελευθέριος Βενιζέλος ως πρωθυπουργός της Ελλάδας αναφορικά με το Κρητικό Ζήτημα μέχρι την έκρηξη των Βαλκανικών πολέμων (Μονάδες 6),
- και
- β) στη στάση που κράτησε απέναντι στις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων πριν και μετά από την ενημέρωση που έλαβε στο Παρίσι από τον μητροπολίτη Τραπεζούντας. (Μονάδες 7)

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1.

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα και τον πίνακα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε τις αρνητικές και τις θετικές πτυχές του εξωτερικού δανεισμού της Ελλάδας από τη δεκαετία του 1860 μέχρι το 1890.

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

Ήδη, πριν απ' τον Τρικούπη, το κράτος δεν μπορούσε να καλύψει το έλλειμμα του προϋπολογισμού, παρά με δανεισμό από την Εθνική Τράπεζα κι από μερικούς Έλληνες τραπεζίτες. Ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος (1877- 1878) κι ελληνική κινητοποίηση κατά την προσάρτηση της Θεσσαλίας, αύξησαν το εσωτερικό χρέος, κι ο Τρικούπης κατέφυγε σε νέα δάνεια και στην αύξηση των φόρων για να άρει την αναγκαστική κυκλοφορία και να εκτελέσει τα δημόσια έργα του. Στα εσωτερικά δάνεια προσθέτονταν τώρα τα εξωτερικά. Είναι η εποχή που το ξένο κεφάλαιο, προπαντός το αγγλικό, αρχίζει να εισρέει μαζικά. Ανάμεσα στα χρόνια 1879 και 1893 το ποσό των εξωτερικών δανείων ανέβηκε σε 639.739.000 φράγκα ονομαστικό κεφάλαιο και 468.358.500 φράγκα πραγματικό. Η εξυπηρέτηση του δανείου απορροφά τα 40% ως 50% των κρατικών εσόδων και, ενώ το ποσό που ήρθε πραγματικά στην Ελλάδα μεταξύ του 1879 και 1890 δεν υπερβαίνει τα 359 εκατομμύρια, η εξυπηρέτηση ξεπερνά υπέρμετρα τα εισπραγμένα ποσά. Επιπρόσθετα πολύ μικρό μέρος απ' αυτά τα χρήματα χρησιμοποιήθηκαν σε παραγωγικά έργα (6% περίπου): το μεγαλύτερο τμήμα αφιερώθηκε είτε στη βελτίωση της θέσης της Εθνικής Τράπεζας και της Τράπεζας «Ηπειροθεσσαλίας» ή για να πληρωθούν τα εσωτερικά δάνεια.

Ν. Σβορώνος, **Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας**, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1992, σελ. 103-104.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Σταθεροποιημένος στην εξουσία από το 1882, ο Τρικούπης προχώρησε το 1884 στο τρίτο εξωτερικό δάνειο των 100 εκατομμυρίων φράγκων, με τον διπλό στόχο να πετύχει την άρση της αναγκαστικής κυκλοφορίας και να προωθήσει τα σιδηροδρομικά έργα. [...] Μόνο ένα τμήμα του τρίτου δανείου διατέθηκε για τους σιδηροδρόμους. Επανερχόμενος στην πρωθυπουργία το 1886, ο Τρικούπης συνήψε το 1887 το τέταρτο και μεγαλύτερο δάνειο των 135 εκατομμυρίων φράγκων. Ένα τμήμα από αυτό χρηματοδότησε την αγορά τριών θωρηκτών- τη σημαντικότερη ενίσχυση του πολεμικού εξοπλισμού που είχε γίνει ως τότε-, ενώ το υπόλοιπο χρησιμοποιήθηκε για

την απόσβεση παλαιότερων δανείων. Η διαδικασία της σύναψης νέων δανείων για την αποπληρωμή των παλαιότερων είχε ήδη ξεκινήσει. Τα δύο επόμενα δάνεια του 1889, 155 εκατομμυρίων συνολικά, τα λεγόμενα πάγια, αφιερώθηκαν εξ ολοκλήρου στην αποπληρωμή ή στη μετατροπή προηγούμενων δανείων.

Χριστίνα Αγριαντώνη, «Χρεοκοπία 1893, τα δάνεια και η οικονομική πολιτική» στο **1893- 1912 από τη χρεοκοπία στο θρίαμβο**, εφημ. Καθημερινή, ειδική έκδοση 22-10-2017, σελ. 5- 6.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

Έτος	Αίτια	Ποσό	Δημόσια Έσοδα
1880	Κάλυψη ελλειμμάτων 1877- 1880	120.000.000	-
1883	-	-	58.000.000
1884	-	100.000.000	-
1887	Μονοπωλίων	185.000.000	176.000.000
1889	-	30.000.000	-
1889	-	125.000.000	-
1890	Σιδηροδρόμων	45.000.000	123.000.000
1891	Σιδηροδρόμων	15.000.000	-
1892	Εθνικών δρόμων	20.000.000	-
Συνολικό χρέος 1892		818.000.000	

Γ. Μαργαρίτης, Α. Αζέλης, Ν. Ανδριώτης, Θ. Δετοράκης, Κ. Φωτιάδης, **Θέματα Νεοελληνικής Ιστορίας Γ' τάξη Γενικού Λυκείου**, ΙΤΥΕ Διόφαντος, πίνακας 6, σελ. 37.

ΚΕΙΜΕΝΟ Δ

Ο Χαρίλαος Τρικούπης, μετά την πτώχευση του 1893, έσπευσε αμέσως να καλέσει τους πιστωτές σε συνομιλίες διαβεβαιώνοντάς τους πως οι ελληνικές χρηματοδοτικές δυσκολίες ήταν προσωρινές. Δύο ζητήματα βρέθηκαν εξαρχής στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων: η ελάφρυνση του χρέους μέσω της περικοπής των τόκων και οι εγγυήσεις που θα παραχωρούσε σε αντάλλαγμα το ελληνικό Δημόσιο. [...] οι ξένοι ομολογιούχοι διεκδικούσαν την παραχώρηση σημαντικών κρατικών πόρων σε μια ειδική εταιρεία που θα επιφορτιζόταν με την είσπραξη και τη διαχείριση των εσόδων για λογαριασμό των πιστωτών. Η πρακτική ήταν δοκιμασμένη.

Α. Κακριδής, «Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος» στο **1893- 1912 από τη χρεοκοπία στο θρίαμβο**, εφημ. Καθημερινή, ειδική έκδοση 22-10-2017, σελ. 13- 14.

ΘΕΜΑ Δ1.

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και τις πληροφορίες από τα κείμενα που σας δίνονται να αναφερθείτε στις βασικές αρχές του συντάγματος του 1864 και στις τροποποιήσεις που έγιναν με τη συνταγματική αναθεώρηση του 1911.

Μονάδες 25**ΚΕΙΜΕΝΟ Α**

Το Σύνταγμα του 1864, με το οποίο εισάγεται η βασιλευόμενη δημοκρατία αντί της ως τότε συνταγματικής μοναρχίας, έμεινε σχεδόν το ίδιο (αν εξαιρέσει κανείς τις επουσιώδεις προσθήκες και μεταβολές κατά την αναθεώρηση του 1911) [...]. Στο νέο σύνταγμα, μολονότι είναι καταφανής οι επιδράσεις του παλαιότερου, [...] όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το έθνος: ο τίτλος «βασιλεύς της Ελλάδος» αντικαθίσταται με το «βασιλεύς των Ελλήνων» [...] ο βασιλεύς θεωρείται ανεύθυνος και απαραβίαστος εν αντιθέσει προς τους υπουργούς οι οποίοι είναι υπεύθυνοι: καθιερώνεται η καθολική ψηφοφορία, ενώ ακόμη στα περισσότερα άλλα ευρωπαϊκά κράτη το δικαίωμα ψήφου περιοριζόταν στους οικονομικά ισχυρότερους: θεσπίζεται η μονήρης¹ και μόνη βουλή: αναγνωρίζονται και κατοχυρώνονται τα ατομικά δικαιώματα του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι. Τότε ακόμη για πρώτη φορά καθιερώνεται η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας και κατοχυρώνεται με την ισοβιότητα και μονιμότητα των δικαστών. Οι άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι δεν συμπεριλαμβάνονται στην ανθρωπιστική αυτή διάταξη, αλλά εξακολουθούν να παύονται με την ανάληψη της εξουσίας από άλλο πολιτικό κόμμα και αντικαθίστανται από τους οπαδούς του.

Α. Βακαλόπουλος, **νέα ελληνική ιστορία 1204- 1985**, εκδ. Βάνιας, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 261.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

Συγκεκριμένα, η αναθεώρηση του Συντάγματος το 1911 λειτούργησε ως μια σπουδαία διέξοδος από την πολιτειακή κρίση εκείνης της περιόδου. Επίσης αξίζει να τονίσουμε ότι δεν στόχευε ούτε στην μεταβολή του πολιτεύματος ούτε της οργανωτικής δομής της πολιτείας. Γενικότερα η αναθεώρηση του 1911 είχε ως κύρια χαρακτηριστικά την οργάνωση του «κράτους δικαίου» και την εισχώρηση του «φιλελεύθερου στοιχείου εις το δημοκρατικό πολίτευμα». Έτσι λοιπόν η Β' Αναθεωρητική Βουλή τροποποίησε ή συμπλήρωσε 54 συνολικά άρθρα από τα 110 του Συντάγματος του 1864. [...] Ειδικότερα, ο Βενιζέλος προχώρησε σε πολύ σημαντικές και ριζικές αλλαγές. Οι βασικότερες από αυτές ήταν οι εξής: Καλύτερη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή, ο Βενιζέλος εξασφάλισε την προσωπική ασφάλεια των πολιτών με το απαραβίαστο της οικίας. [...] Επίσης, έκανε εφικτή την φορολογική ισότητα

¹ Μονήρης Βουλή: κοινοβούλιο που δεν προβλέπει την ύπαρξη του νομοθετικού σώματος της Γερουσίας.

μεταξύ των πολιτών και παραχώρησε το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι σε όλους τους πολίτες. [...] Καθιερώθηκε η υποχρεωτική και δωρεάν εκπαίδευση για όλους, η προστασία του δικαιώματος της ιδιοκτησίας ακινήτου, καθώς και η προσθήκη του ασυμβίβαστου για τους βουλευτές. Με άλλα λόγια οι βουλευτές δεν έπρεπε να έχουν δύο ιδιότητες. Οφείλαν να διατηρήσουν αποκλειστικά την βουλευτική ιδιότητα. [...] Θεσπίστηκε η μονιμότητα των δημοσίων υπαλλήλων. Συγκεκριμένα, αυτή η αλλαγή θα συνέβαλε σημαντικά στην μερική παύση των πελατειακών σχέσεων. Με άλλες διατάξεις προβλεπόταν η προστασία της δικαστικής ανεξαρτησίας και η καθιέρωση ισοβιότητας των δικαστών, ίδρυση εκλογικών δικαστηρίων σε περιπτώσεις εκλογικών διαμαχών και η επανίδρυση του Συμβουλίου Επικρατείας ως ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου. Τέλος, ορίστηκε η καθαρεύουσα ως επίσημη γλώσσα του Έθνους. Καταλήγοντας, η Συνταγματική Αναθεώρηση του 1911 διατήρησε σημαντικά τις προηγούμενες διατάξεις του Συντάγματος του 1864. Παρόλα αυτά, το μοναδικό πράγμα που παρέλειψε ο Βενιζέλος ήταν να καθιερώσει ρητά το κοινοβουλευτικό σύστημα και την «Αρχή της Δεδηλωμένης» του Χαριλάου Τρικούπη.

Ειρήνη Διακρούση, «Η Συνταγματική Αναθεώρηση του 1911: Τα γεγονότα που οδήγησαν σε αυτήν και οι αλλαγές που επέφερε», στο www.syntagmawatch.gr/my-constitution/i-anatheorisi-tou-syntagmatos-tou-1911, 10-5-2022.